

*Трубавіна І.М.,
доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри педагогіки,
Харківський національний педагогічний університет
імені Г.С. Сковороди
(м. Харків)*

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ: УМОВИ РЕАЛІЗАЦІЇ В СУЧАСНИХ РЕАЛІЯХ

Упровадження компетентнісного підходу в заклади вищої педагогічної освіти відбувається на тлі реформування загальної середньої освіти (Нова українська школа), вищої освіти (впровадження європейських підходів до якості освіти), вищої педагогічної освіти (впровадження концепції педагогічної освіти), в умовах пандемії корона вірусу, масового запровадження цифрового навчання, військового конфлікту на Сході України, який привів до масового переселення людей та ущільнення ресурсів на освіту, соціальні виплати тощо. Усе це вимагає збільшення уваги до якості навчання здобувачів освіти і до них самих, врахування вимог нового законодавства про освіту. Аналіз сутності цього поняття, вимог НАЗЯВО, також наукових досліджень з проблеми впровадження компетентнісного підходу приводить до таких висновків: він може бути реалізованим успішно в комплексі наукових підходів та умов для його реалізації:

1.Філософських: гносеологічний (теорія пізнання, за якою всі знання повинні становити цінність і знаходиться в пізнавальній діяльності), прагматичний (навчання повинно вирішувати реальні проблеми, задовольняти потреби стейкхолдерів і користувачів); теорії прав людини (орієнтація на реалізацію прав людини на освіту, академічної свободи викладача тощо як умов розвитку всіх суб'єктів освітнього процесу), студентоцентризм (орієнтація на потреби студентів як основних внутрішніх стейкхолдерів освітніх програм), теорії розвитку людини ООН, яка тісно пов'язана з теорією прав людини і забезпечує на основі реалізації прав людини її розвиток і розвиток на цій основі всього суспільства;

2.загальнонаукових : діяльнісного (лише в діяльності певного змісту формуються відповідні вміння і якості), синергетичного (потрібна самоорганізація здобувачів освіти і викладачів), акмеологічного (орієнтир на найвищий результат), аксіологічного (організація такого навчання, де є цінність самого знання, а не престиж диплому), системного (є система організації освітнього процесу, системоутвірним фактором якої є якість

освіти); праксеологічний підхід (як основа ефективної реалізації освітньої програми); етичний (опора в освітньому процесі на етику поведінки в науково-педагогічній спільноті) ;

3. педагогічних: компетентнісного (спрямованість освітньої програми на формування комплексу компетентностей у здобувача), особистісно-орієнтованого (в контексті формування та реалізації індивідуальної траєкторії навчання), індивідуального підходу до навчання для задоволення потреб здобувачів, цілісного підходу до організації освітнього процесу, навчання протягом життя (для постійного підвищення кваліфікації викладачів), проектного (який готує здобувачів до власної проектної діяльності, а не до споживання готових знань), теорія участі ЮНІСЕФ, за якою у вирішенні проблем повинні приймати участь ті, кого вони стосується, що розширяє межі студентського самоврядування і можливості викладачів; навчання через дослідження, який передбачає формування компетентностей на основі власних досліджень, а не готових знань.

Якщо перші названі наукові підходи відомі і досліджені значною мірою, то теорія участі вимагає суб'єктності студентів і її формування від викладачів [1], а навчання через дослідження потребує змін у змісті освіти і доборі навчального матеріалу, у технологіях, методиках, формах і методах освітнього процесу, змін в особистості викладача в напрямку інноваційності і постійного наукового пошуку, підвищення своєї кваліфікації і здійснення дослідницької діяльності як образу життя. Ці зміни вимагають і суб'єктності і самостійності в навчанні і студента. Отже, навчання як двобічний процес нікуди не дівається, він повинен здійснюватися двобічно, але на іншому рівні. І його результати залежать від обох сторін навчання.

Усе це дозволяє говорити про необхідність дотримання в освітньому процесі на основі нових вимог і комплексу наукових підходів таких принципів навчання: виховуючого навчання, академічної свободи викладачів, академічної мобільності здобувачів, інтенсифікації навчання, самоорганізації і розвитку всіх учасників освітнього процесу, поваги до прав людини, цілісності освітнього процесу, без поділу на виховну і аудиторну роботу, коли є навчальна і позааудиторна робота з майбутнім фахівцем; педагогізації і професіоналізації педагогічної освіти; академічної доброчесності; цінності освіти, її демократизації. Умовами успішної реалізації нового підходу у вищій педагогічній освіті стають: освіта протягом життя, дослідження викладача як образ життя, а не тимчасова праця задля наукового ступеня, залучення студентів до наукових досліджень, розвивальне середовище в закладі освіти, фасилітація та діалог в навчанні; нова професійно-педагогічна і наукова етика; заборона будь-якої дискримінації всіх учасників освітнього процесу і

спрямованість їх всіх на досягнення високої якості освіти; підвищення статусу вищої педагогічної освіти в суспільстві. На практиці це орієнтири, які визначають відбір змісту, методик і технологій навчання, дають основу для розбудови вищої педагогічної освіти на нових засадах.

Список використаних джерел

1.Trubavina I,Kaplun S. Student subjectivity as a pedagogical condition for the formation of their cognitive autonomy while learningFundamental And Applied Researches: Contemporary Scientific and practical Solutions and Approaches. Interdisciplinary Prospects. Volume V / [Editors: A. Dushniy, M. Makhmudov, M.Strenacikova]. – Baku – Banska Bystrica – Uzhhorod – Kherson: Posvit, 2019. 616р. -p214-228

*Шевченко О. М.,
кандидат психологічних наук,
викладач кафедри психології розвитку та консультування,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
(м. Тернопіль)*

ОСОБИСТІСНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ВЧИТЕЛЯ ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ЙОГО ПРОФЕСІЙНОГО ЗРОСТАННЯ

Успіх інноваційних змін у нашій державі значною мірою залежить від учителя, його творчого потенціалу, гуманістичної спрямованості особистості, готовності до безперервної самоосвіти. Важливу роль у забезпеченні позитивних змін в системі освіти має вирішити удосконалення професійної компетентності педагогічних кадрів та підвищення їх наукового і загальнокультурного рівня.

В українському науковому просторі сьогодення активно досліджують проблематику компетентнісного підходу науковці: Н.М. Бібік, І.І. Смагін (професійно-педагогічна компетентність), О.І. Власова (соціальні здібності), І.Г. Єрмаков, О.В. Овчарук, Л.І. Паращенко (формування ключових компетентностей у старшокласників), О.І. Пометун (громадянська компетентність), О.Я. Савченко, Л.В. Сохань (життєва компетентність), та ін.

Більшість дослідників, як стверджує Н.М. Бібік, «компетентність» розглядають як оцінну категорію, яка характеризує людину як суб'єкта професійної діяльності, її здатність успішно виконувати свої повноваження [1, с. 48]. Проте, на думку О.М. Бобієнко, загальною для всіх спроб дати визначення компетенції є розуміння її як здатність індивіда справлятися з різноманітними задачами, як сукупність знань, вмінь і навичок, необхідних для